

klinični center ljubljana

University Medical Centre Ljubljana

SPS Ginekološka klinika Klinični oddelek za perinatologijo

AMBULANTA ZA OGRŹENO NOSEČNOST

AMBULANTA ZA ULTRAZOČNO DIAGNOSTIKO

Ambulanti sta namenjeni specialističnim pregledom ograženih nosečnic (napotenih iz primarnega zdravstvenega varstva) in ultrazvočni diagnostiki. Za nemoten potek dela, zlasti na področju vsakodnevnih edukacij nosečnic, skrbijo 3 medicinske sestre - babice (MS-babice).

AMBULANTA ZA VODENJE RIZIČNIH OTROK

Nedonošenčki, sprejeti na Enoto intenzivne nege in terapije novorojencev, se vodijo v ambulanti do tretjega leta starosti, kjer spremljajo njihovo rast in razvoj.

SPREJEMNO TRIAŽNA AMBULANTA

Sprejemno triažna ambulanta spada k porodnemu bloku. V njej delata babica in zdravnik ginekolog - porodničar 24 ur na dan. V letu 2002 smo v tej ambulanti opravili 11036 pregledov in sprejemov nosečnic na oddelku Porodnišnice Ljubljana. V ambulanto prihajajo na nujen pregled tudi otročnice s težavami do 6. tedna po porodu.

FIZIOTERAPIJA

Delo fizioterapevov v Porodnišnici Ljubljana obsega delo na oddelku otročnic, oddelku patološke nosečnosti, intenzivni negi žensk po carskem rezu in na enoti intenzivne nege in terapije novorojencev. Pri mišično-skeletnih motnjah (bolečina v križu...) fizioterapevti po posvetu z zdravnikom pripravimo program specifičnih vaj in postopke za zmanjšanje bolečine.

Otročnicam fizioterapevti razložimo in naučimo vaje za pospešitev krvnega obtoka, vaje za izboljšanje zmogljivosti trebušnih mišic in mišic medeničnega dna, ter svetujemo ergonomsko pravilne položaje pri dojenju ter ravnanju z otrokom. Fizioterapevti sodelujemo pri obravnavi novorojencev s prirojenimi ali položajnimi napakami gibal. Starše naučimo razgibanja, pravih položajev in ravnanja z otrokom. Tudi vse starše, ki imajo otroke na EINTN naučimo pravilnega ravnanja (handling) za vzpodbujanje otrokovega normalnega psihomotoričnega razvoja.

PORODNI BLOK

V porodnem bloku Porodnišnice Ljubljana je 11 porodnih sob s 13 porodnimi posteljami. V letu 2002 smo imeli 5264 porodov, kar nas uvršča v enega izmed največjih evropskih centrov. Kolektiv porodnega bloka sestavljajo štiri babiški timi, v katerem je zaposlenih:

- 30 MS-babic
- 2 višji medicinski sestri-babici
- 2 diplomirani medicinski sestri-babici
- 3 diplomirane babice.

Babica je oseba, ki je sposobna nadzorovati, negovati in svetovati ženskam v času nosečnosti, poroda in v poporodnem obdobju. Znači mora voditi normalen porod in med porodom odkrivati patološka stanja matere in otroka. Posebna skrb je namenjena negovanju novorojenčka in dojenčka. Trudimo se, da so porodnice in njihovi partnerji upoštevani kot posamezniki, s pravico sodelovanja in sodelovanja. Babice pa so vsakekore tiste strokovnjakinje, ki jim nudijo pomoč, da dosežejo telesno, emocionalno, socialno in duhovno dobro počutje.

ENOTA ZA INTENZIVNO NEGO IN TERAPIJO NOVOROJENCEV (EINTN)

EINTN se nahaja v 1. nadstropju Porodnišnice Ljubljana in je s hodnikom povezana s porodnim blokom te porodnišnice. To ima velik pomen za hiter in ustrezen transport prezgodaj rojenih in bolnih novorojencev v našo enoto, kjer jim nudimo potrebno zdravljenje in zdravstveno nego (ZN) na 8 mestih intenzivne terapije in na 24 mestih intenzivne nege. V naši enoti vsako leto obravnavamo približno 10% živorojenih otrok rojenih v Porodnišnici Ljubljana, od katerih jih ima približno 50 ob rojstvu težo pod 1000 g. Nekaj otrok s težo pod 1000 g pa sprejemamo tudi iz drugih porodnišnic v Sloveniji.

V EINTN novorojencev imamo ustrezne aparature za namestitve bolnih in nedonošenih otrok (inkubatorji, REA postelje, ogrevalne postelje), ter aparature za vzdrževanje in spremljanje vitalnih funkcij. Za njihovo zdravljenje skrbijo vrhunsko usposobljeni zdravniki pediatri - neonatologi, diplomirane in višje medicinske sestre, diplomirane babice, zdravstveni tehniki ter fizioterapevtka. Vključene pa so tudi mnoge druge službe - RTG, laboratorij, laktarij, čistilni servis, itd.

S skupnimi močmi se trudimo v največji možni meri zadovoljiti potrebe bolnih in nedonošenih otrok ter potrebe in želje njihovih staršev.

ENOTA INTENZIVNE NEGE (EIN) IN ODDELEK OTROČNIC A

Enota intenzivne nege obsega 8 bolniških postelj (ena šestposteljna in dve enoposteljni sobi), oddelek A pa 16 postelj (štiri troposteljne in dve dvoposteljni sobi) ter otroško štajco.

V EIN se večinoma vršijo sprejemi operirank po carskem rezu, otročnic po vaginalnem porodu, pri katerem so se pojavili zapleti, povezani s porodom, poporodnim obdobjem ali morebiti kakšno drugo boleznijo otročnice, hudo bolne

nosečnice, ki potrebujejo intenzivni nadzor, zdravljenje in intenzivno ZN, povratnice ter bolnice, ki potrebujejo izolacijo.

Število vseh sprejemov v EIN iz leta v leto narašča (čprav upada število porodov) in se giblje okrog števila 1000 sprejemov letno - 83% je carskih rezov, ki predstavljajo 15 % vseh porodov. Ker je Porodnišnica Ljubljana terciarni perinatalni center, sprejema ogražene nosečnice in celotnega območja Slovenije.

Kadrovska struktura EIN in oddelka otročnic A je naslednja: 9 MS z višjo in visoko izobrazbo (med njimi dve nadzorni MS - nosilki ZN in dve timski medicinski sestri) ter 13 srednjih MS in zdravstvenih tehnikov. Kadrovska zasedba je glede na število sprejemov in vse obsežnejšo patologijo minimalna. Delo poteka v treh izmenah; v vsaki izmeni je zagotovljena prisotnost višje oziroma diplomirane MS ali babice. Uveden je timski model dela po procesu ZN z razmejitvijo del in nalog.

V EIN se izvaja delni rooming-in novorojenčkov, na oddelku otročnic A pa 24-urni rooming-in.

Medicinske sestre EIN imajo v zdravstvenem timu pred, ob in po porodu nenadomestljivo vlogo. V EIN predstavlja le-to pomoč pri izvajanju osnovnih življenjskih aktivnosti, kasneje pa je treba velik del ZN posvetiti komuniciranju in zdravstveno - vzgojnemu delu. MS mora bolnici nuditi vso svojo oporo, strokovno znanje in pomoč in s tem v veliki meri vpliva na njeno počutje in okrevanje.

ODDELKI OTROČNIC - oddelki B, C in D

Porodnišnica ima tri oddelke otročnic, oddelke B, C in D, ki imajo vsak po 26 postelj. Od tega je 6 sob troposteljnih, 4 sobe pa dvoposteljne. V troposteljnih sobah ima vsaka mati svoj pult za novorojenčka, v dvoposteljnih pa si pult mater delita. Po dve sobi sta med seboj povezani s pripadajočimi toaletnimi prostori.

SISTEM "ROOMING - IN"

V porodnišnici imamo na oddelku za otročnice uveden sodoben način ZN novorojenčka, t.j. "rooming - in" sistem, kar pomeni, da je otrok v sobi skupaj z materjo vseh 24 ur. Posteljica in pult za nego otroka sta ob materini postelji, s čimer je omogočen nemoten stik med materjo in novorojenčkom. Za navezovanje stikov so najpomembnejše prve ure po rojstvu. Ob vsakem trenutku mati otroka lahko opazuje, spoznava njegovo obnašanje, sliši njegov jok in tako razvija svoje materinstvo. Ob vsakem času lahko podajo otroka, kar je najboljši dražljaj za razvoj mleka in najboljšo pomirjevalo za otroka. Materino mleko je najboljša hrana za novorojenčka, zato se je treba potruditi, da se dojenje vzpostavi že v porodnišnici. Ta sistem izboljšuje čustveni odnos med njima in omogoča osebu hkratno skrb za mater in otroka.

Prednost rooming-in sistema pa je tudi onemogočen prenos okužb z novorojenčka na novorojenčka, ker je nega individualna na svojem previjalnem pultu in ker jo opravlja mati otroka, ki najbolj pazi na čistočo. Bolnišničnih okužb ne more biti, če je otrok ves čas v sobi pri materi.

V porodnem bloku MS z oddelka od babice prevzame otročnico in novorojenčka. Pri novorojenčku preveri spol, izgled popka, primerja njegove podatke s tistimi v dokumentaciji in z materinimi. Pri otročnici izvede kontrolo involucije maternice in krvavitve.

Ob sprejemu na oddelku MS otročnico informira o poteku dela na oddelku, načinu izvajanja ZN, obiskih ipd. Prva dva dni je MS tista, ki skrbi za ZN novorojenčka, pri čemer pa vseskozi skrbi za zdravstveno vzgojo matere. Tretji dan prične mati sama v celoti skrbeti za svojega otroka, če seveda njeno zdravstveno stanje to dopušča. Materi je MS na voljo 24 ur na dan, saj s svojim zdravstveno - vzgojnim

delom pripomore k čimboljshemu spoznavanju in negovanju novorojenčka. Izjemno pomembno vlogo ima MS pri vzpostavljanju dojenja, ki se kot najpomembnejša hrana ponuja otroku le z nekaj vztrajnosti obeh, tako novorojenčka kot matere.

Če je poporodni potek normalen in se oba dobro počutita, potem tretji dan po porodu odideta domov. Tudi ob odhodu MS materi svetuje, ji pomaga in jo spodbuja. MS ima odgovorno in zahtevno nalogo, ko pomaga, vzgaja in izvaja ZN. Dobro poznavanje razvoja in posebnosti razvojnih obdobjev otroka MS pomaga, da pri pogovoru s starši ni v zadregi. Do staršev in otrok mora vedno gojiti prijazen in odgovoren odnos. Nprestano se mora izpopolnjevati, saj smo priča stalnemu napredku, novim metodam zdravljenja, nege, prehrane, pa tudi družbenim spremembam, s katerimi se spreminjajo tudi potrebe otroka in staršev. Mladi starši potrebujejo prav toliko pozornosti in skrbi kot njihov dojenček. Domov potem odhajajo matere bolj samozavestne, zaupajo vase, ker se v času bivanja v porodnišnici že naučijo in osvojijo spretnosti, katere jim bodo doma v pomoč pri negi novorojenčka in pri obvladovanju problemov.

KATEGORIZACIJA PACIENTK

Pacientke kategoriziramo glede na različne potrebe po zdravstveni negi s pomočjo vnaprej danih kriterijev ob isti uri za zadnjih 24 ur. Razvrstimo jih v štiri kategorije, od katerih pomeni prva kategorija pretežno samostojnost, druga delno pomoč MS pri življenjskih aktivnostih, tretja v glavnem popolno pomoč, četrta pa neprekinjen nadzor in intenzivno zdravstveno nego. Kategoriziramo tiste pacientke, ki so hospitalizirane več kot 24 ur ter preko noči. Če ne ustrezajo temu kriteriju, jih razvrstimo v dnevni hospital, ki pomeni enodnevno hospitalizacijo preko noči ali v delni dnevni hospital, kar pomeni enodnevno hospitalizacijo čez dan. Kategorija "doječa mama" pomeni, da je pacientka v bolnišnici nameščena zaradi otrokovih potreb po zdravstveni oskrbi, ne pa zaradi svojih.

Kategorizacija pacientk je podlaga za izračun potreb po zaposlenih.

ODDELEK ZA PATOLOŠKO NOSEČNOST - E ODDELEK

Oddelek E se nahaja v 4. nadstropju porodnišnice in ima 29 postelj. Sobi 5 in 6 (sedem postelj) sta od leta 2002 namenjeni doječim materam. 22 postelj v sobah 1,2,3,4,7,8,9 in 10 je namenjenih patološkim oziroma ograženim nosečnicam. Redno delo na oddelku izvajajo 3 zdravniki porodničarji, 1 diplomirana MS, 1 višja MS in 8 srednjih MS-babic. Nemedicinski kader na oddelku sta dve čistilki, ki delata v dveh izmenah, gospodinja in kurirka, ki na oddelku prihaja občasno oziroma po ustaljenem urniku.

Doječe matere imajo samo hotelsko oskrbo. V porodnišnici se nahajajo zaradi prezgodnjih porodov. Njihovi otroci - nedonošenčki so hospitalizirani na oddelku EINTN, kjer matere z njimi preživijo večino časa.

Hospitalizirane nosečnice delimo na:

- nosečnice s kroničnimi obolenji (srčne, nefrološke, nevrološke, sladkorne...)
- nosečnice z akutnimi bolezenskimi stanji (uroinfekt, anemije, EPH gestoze...)
- nosečnice, pri kateri so s pomočjo ultrazvočnih in genetskih preiskav ugotovljeni malformirani plodovi in je te nosečnosti potrebno prekiniti zaradi nezdravljivosti z življenjem.

Ležalna doba nosečnic je odvisna od diagnoz in se iz leta v leto krajša.

Na razpolago imamo tudi kliničnega psihologa.

Za boljše počutje na oddelku skrbi celoten tim. Na oddelku je dnevni prostor s knjižnico in TV sprejemnikom, ki nosečnicam velikokrat skrajša in olajša dneve hospitalizacije.

PERINATALNI DNEVNI CENTER - PDC

deluje v četrtem nadstropju Porodnišnice. Namenjen je obravnavi nosečnic s težavami, ki potrebujejo pogostejši in bolj poglobljen nadzor (a ne preko noči in manj kot 24 ur).

V istem dnevu opravimo več preiskav hkrati ali pa več meritev nekaterih parametrov, tako pri materi kot plodu.

Delo poteka od ponedeljka do petka od 7.30 do 15.30. Nosečnice v tem času lahko počivajo na posteljah, dobijo pa tudi zajtrk in kosilo. Na oddelku so zaposlene 1 VMS in 2 MS - babice.

ŠOLA ZA STARŠE

Na Ginekološki kliniki v Ljubljani so začeli z zdravstveno vzgojo nosečnic že leta 1955.

Prve informacije o vzgoji in izobraževanju nosečnic je iz Anglije prinesel na Ginekološko kliniko v Ljubljani prof.dr. D. Vilfan.

Leta 1955 je začela voditi tečaje psihoprofilaktične priprave na porod prim.dr. L. Ozimič-Trampuž. Tečaje s klasično vsebino ruske šole je vodila sama. Tedaj so nosečnice pripravljali na "porod brez bolečin". Kasneje so se v izobraževanje nosečnic vključile MS.

Psihoprofilaktični tečaj je vseboval šest sestankov. Nosečnice so poučevali o: pomenu psihoprofilaktične priprave, anatomiji in fiziologiji ženskih spolov, menstrualnem ciklusu, oploditvi, zanositvi in nosečnosti, anatomiji in fiziologiji živčevja, fiziologiji porodne bolečine, prvi porodni dobi in vodenju porodnice, poteku druge in tretje porodne dobe in vodenju porodnice, poteku tretje porodne dobe. Leta 1968 so vsebinski psihoprofilaktični dodali še predavanja o negi in prehrani dojenčka in šolo preimenovali v MATERINSKO ŠOLO.

Sprva so tečaj obiskovale izključno samo nosečnice, postopno pa so začeli prihajati tudi moški. Na pobudo nosečnic je bil organiziran tečaj za bodoče očete. Kasneje smo v tečaj predporodne priprave začeli vabiti tudi moške. Odziv je bil iz leta v leto večji, tako da smo leta 1991 materinsko šolo preimenovali v ŠOLO ZA STARŠE.

ŠOLA ZA STARŠE DANES

Šola za starše vodijo MS-babice, sodelujejo pa še: porodničar, zobozdravnik, psiholog in fizioterapevt.

V šoli za starše je organiziranih več različnih tečajev.

TEČAJ ZA ZGODNJO NOSEČNOST

Na tečaj vabimo oba partnerja. Tečajnice seznanimo z anatomijo in fiziologijo ženskih spolov, z zanositvijo in potekom nosečnosti, s telesnimi in s duševnimi spremembami v nosečnosti, nevednostmi in nevarnimi znamenji, ki se lahko pojavijo v času nosečnosti.

TEČAJ PREDPORODNE PRIPRAVE

Obsega 10 sestankov. Na tečaj prihajajo nosečnice skupaj s partnerji ali drugimi spremljevalci (mame, prijateljice, sestre) od 32. tedna nosečnosti dalje.

Tečajnice seznanimo z nego in prehrano dojenčka, anatomijo in fiziologijo ženskih spolov, nosečnostjo, porodom in poporodnim obdobjem, preventivi v zobozdravstvu nosečnic in otrok, o psiholoških dogajanjih v nosečnosti pri in po porodu in psihičnem razvoju otroka, ter o pomenu telesne aktivnosti v nosečnosti.

TEČAJ ZA BODOČE OČETE

Organiziramo za tiste partnerje in spremljevalce, ki ne hodijo v tečaj predporodne priprave. Tečajnice seznanimo s porodom in poporodnim obdobjem ter nego in prehrano dojenčka.

INDIVIDUALNO ZDRAVSTVENO-VZGOJNO DELO

Nosečnice, partnerji in spremljevalci se lahko udeležijo individualnih razgovorov. Posebna srečanja pa pripravljamo za tiste, ki se tečaja niso mogli udeležiti in za tečajnice s posebnimi potrebami (slepe, gluhohe, psihiatrice ali drugače bolne nosečnice).

DEKOMPRESOR

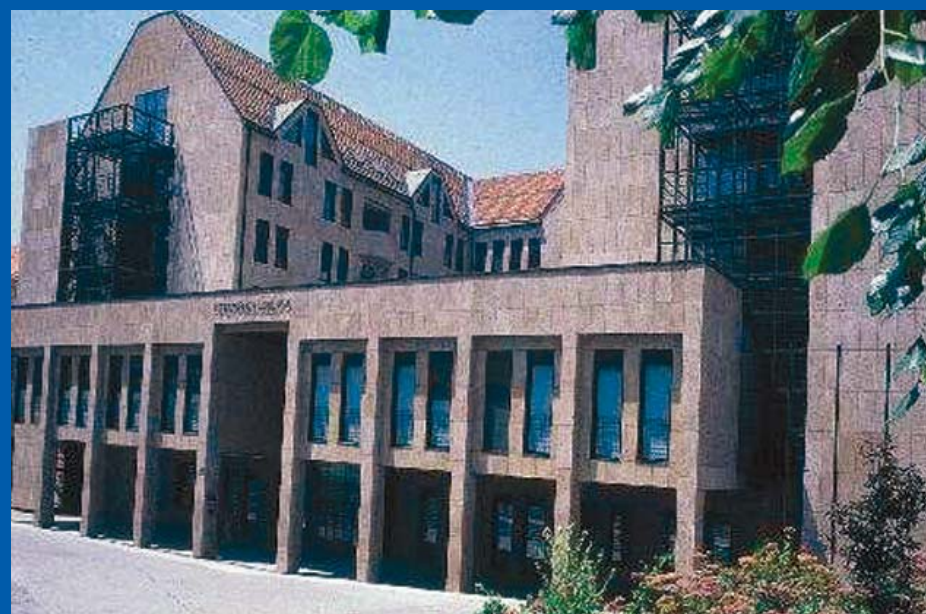
Uporabljamo aparaturo, ki deluje na principu negativnega pritiska. Svetujemo jo nosečnicam od 32. tedna nosečnosti dalje. Dekompresija ugodno vpliva na dobro počutje matere in ploda.

Leta 2002 je obiskalo šolo za starše 1865 nosečnic in 1678 spremljevalcev (mož, partner, mama, sestra...). Opravili smo tudi 3318 dekompresij.

V šolo prihajajo nosečnice, ki so prvič noseče (81%), ostalo so mnogorodnice. Šola za starše je tudi danes še vedno aktualen in zanimiv način izobraževanja nosečnic, partnerjev in drugih spremljevalcev. Nosečnice in spremljevalci odkrijejo mesto, kjer se počutijo sprejete in kamor lahko prihajajo po nasvete v nosečnosti in se radi vračajo po nasvete tudi po porodu.

PRIPRAVILE:

Nada Bitenc, prof.dr.zdrav.vzg., Nada Butinar, dipl.m.s., Mira Kočar, dipl.m.s., Bernarda Oberstar, viš.med.ses., Ljubica Orel, viš.med.ses., Anita Prelec, dipl.m.s.-babica, Vesna Šlajpah, viš.med.ses., Liljana Verbič, dipl.m.s., Andreja Vovk, dipl.m.s., Urša Vozelj, dipl.m.s., Lidija Žgur, dipl. fiziot.

klinični center ljubljana